

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-75-95>

УДК 338.48-52:797.11(477.83)

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ВОДНОГО ТУРИЗМУ В РЕГІОНІ (НА ПРИКЛАДІ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

AN ORGANIZATIONAL FRAMEWORK FOR THE DEVELOPMENT OF WATER TOURISM IN THE REGION (A CASE STUDY OF THE LVIV OBLAST)

Худоба Володимир Володимировичкандидат географічних наук, доцент,
Львівський державний університет фізичної культури
імені Івана БоберськогоORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4472-951X>**Лабарткава Валентина Костянтинівна**аспірант, викладач кафедри туризму,
Львівський державний університет фізичної культури
імені Івана БоберськогоORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3976-1670>**Khudoba Volodymyr, Labartkava Valentyna**
Ivan Boberskyi Lviv State University of Physical Culture

У статті досліджено організаційні засади розвитку водного туризму у Львівській області, проаналізовано потенціал його розвитку. Аргументовано доведено, що ключовими стримуючими факторами є фрагментація ринку, домінування неорганізованого туризму, а також гострий дефіцит базової інфраструктури, зокрема кемпінгів та облаштованих стоянок. У роботі використано метод порівняльного аналізу для вивчення закордонного досвіду організації водного туризму (на прикладі Польщі), SWOT-аналіз для виявлення сильних та слабких сторін, можливостей і загроз розвитку галузі в регіоні, а також методи аналізу та синтезу при опрацюванні нормативно-правових актів, наукових публікацій та статистичних даних. Важливим аспектом роботи є виявлення нормативно-правових конфліктів між Водним кодексом, що стимулює неконтрольований відпочинок, та Законом «Про туризм», орієнтованим на безпеку й організацію, що гальмує інвестиції у галузь.

Ключові слова: водний туризм, туристична інфраструктура, організаційна модель (регіональний кластер), проблеми розвитку, безпека та стандартизація, нормативно-правове регулювання, Львівська область.

This article analyzes the organizational framework for water tourism in the Lviv region, highlighting its significant yet untapped potential. The region possesses diverse hydrographic assets, from mountain rivers like the Stryi and Opir, ideal for rafting, to calm lowland rivers like the Dniester, perfect for multi-day family excursions. Despite these advantages, the sector is underdeveloped. Systematically developing this niche is a strategic imperative for diversifying the regional tourism product and stimulating socio-economic growth in rural areas. The research methodology includes a comparative analysis of foreign organizational models, particularly Polish water tourism practices, and a SWOT analysis to identify the sector's strengths, weaknesses, opportunities, and threats. Additionally, a critical analysis of the regulatory framework was conducted. The study reveals several critical impediments. A major finding is the regulatory conflict between Ukraine's Water Code, which promotes uncontrolled public access to water resources, and the Law on Tourism, which advocates for structured, safe services. This paradox discourages private investment. The market is also highly fragmented, with small, uncoordinated operators competing on price rather than collaborating. Furthermore, a severe deficit in essential infrastructure, such as official campsites and safe water access points, limits the potential for organized multi-day tourism. The practical value of this research lies in its actionable recommendations. The central proposal is the creation of a regional water tourism cluster to unite operators, local communities, and government bodies. This association would develop unified standards for quality and safety, create a common regional brand for effective marketing, and lobby for government support in infrastructure development. This strategic roadmap aims to transform water tourism into a safe, competitive, and significant contributor to the regional economy.

Keywords: water tourism, tourism infrastructure, organizational model (regional cluster), development challenges, safety and standardization, legal and regulatory framework, Lviv region.

Постановка проблеми. В умовах глобальних економічних трансформацій та посилення конкуренції за інвестиційні та людські ресурси, розвиток туризму стає одним із ключових пріоритетів стратегічного планування для багатьох регіонів України. Львівська область, володіючи значним унікальними природними активами та історико-культурним спадком, традиційно розглядається як один із провідних туристичних центрів країни. Однак, на тлі добре розвинених напрямків культурно-пізнавального та ділового туризму, значний сегмент рекреаційного потенціалу регіону залишається недостатньо реалізованим. Йдеться, зокрема, про водний туризм, який, попри наявність густої мережі річок, озер та водосховищ, досі не отримав належного системного розвитку. Водні ресурси Львівської області, що включають такі значні річки як Дністер, Стрий, Опір, Західний Буг та їхні численні притоки, озера та водосховища, формують унікальну природну основу для розвитку різноманітних видів активного відпочинку на воді. Сюди належать сплави на байдарках, каяках та рафтах, спортивна риболовля, вітрильний спорт, веслування, а також більш спокійні форми рекреації, як-от прогулянки на човнах, кемпінг на берегах водойм та екологічні екскурсії. Цей потенціал є не просто можливістю для диверсифікації туристичного продукту регіону, але й потужним інструментом для стимулювання соціально-економічного розвитку депресивних сільських територій, створення нових робочих місць та підвищення якості життя місцевих громад.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз сучасного стану водного туризму в Україні, що обтяжений системними проблемами та наслідками війни, вимагає залучення передових наукових концепцій. Світовий досвід пропонує інструменти для його стратегічного перезавантаження. Зокрема, ідеологія регенеративного туризму надає теоретичну основу для відновлення постраждалих акваторій, а концепція «Блакитної економіки» дозволяє розглядати водні ресурси як комплексний актив для повоєнної відбудови. Для розуміння нових соціальних запитів, як реабілітаційний туризм, доцільно застосовувати методи соціогідрології, а для модернізації інфраструктури – принципи «розумного туризму».

В українському науковому дискурсі домінує функціонально-діяльнісний підхід. Дослідники Кравців В. та Мальська М. [8] у своїх працях, присвячених рекреації та туристичному районуванню, значну увагу приділяли

рекреаційному потенціалу водних об'єктів України, Бейдик О. [1] у своїх дослідженнях рекреаційно-туристських ресурсів України детально аналізує водний потенціал для розвитку різних видів туризму, зокрема водного, Любіцева О. [7] у своїх працях з ринку туристичних послуг та сталого розвитку туризму розглядала водний туризм як важливий сегмент, аналізуючи його економічні та організаційні аспекти, Смирнов І. [12] описував логістику круїзного та яхтового туризму в Україні, Шиманович Г. та Афанасьєв О. [6] фокусуються на окремих аспектах водного туризму, таких як яхтинг, каякінг і розвиток прибережної інфраструктури та екологічні проблеми, пов'язані з рекреацією на воді, Бордун О. [2] визначає водний туризм як «вид туризму, при якому відпочинок здійснюється на воді із використанням плавальних засобів» На міжнародній арені водний туризм (часто вживаються терміни “water-based tourism”, “nautical tourism”, “marine tourism”, “maritime tourism”) є предметом дослідження значно довше, що дозволило сформувати потужні наукові школи: David Weaver та Laura Lawton [17] у своїх працях виділяють туризм, що базується на природних ресурсах (nature-based tourism), де водний туризм посідає одне з центральних місць, Michael Hall [15] досліджує вплив кліматичних змін на водний туризм та політику управління прибережними зонами, Richard Butler [13] автор знаменитої моделі життєвого циклу туристичної дестинації (TALC) модель активно застосовується для аналізу розвитку курортів та прибережних дестинацій, що спеціалізуються на водному туризмі, Ross K. Dowling [15] у своїх дослідженнях охоплює економіку, маркетинг та екологічні аспекти цього глобального сегмента водного туризму, Ljudevit Pranić [16] дослідник морського та яхтового туризму концентрує свою увагу на економіці, підприємництві та розвитку інфраструктури у контексті яхтового туризму, що є ключовим для економіки Хорватії.

Попри значну кількість праць, більшість вітчизняних досліджень фокусуються на описовій характеристиці ресурсів. Поза увагою залишаються системні організаційні проблеми, що гальмують розвиток водного туризму на регіональному рівні, зокрема суперечності в законодавстві, фрагментація ринку та інфраструктурний дефіцит. Саме тому ця стаття покликана заповнити вказану нішу, переходячи від описового до аналітико-управлінського підходу на прикладі Львівської області.

Формулювання цілей статті. Метою цієї статті є аналіз організації та функціонування водного туризму у Львівській області, а також обґрунтування комплексу заходів щодо оптимізації та підвищення рівня його розвитку.

Об'єктом дослідження – водний туризм у Львівській області як перспективний напрям розвитку туристичної сфери регіону.

Предметом дослідження – особливості організації, функціонування та оптимізації системи водного туризму у Львівській області.

Виклад основного матеріалу дослідження. Водний туризм є складним і багатогранним явищем, яке в сучасній науковій літературі та нормативно-правових документах не має чіткого визначення. Його розглядають як складову ширших туристичних категорій, що створює певні методологічні та регуляторні труднощі. Аналіз наукових джерел показує, що водний туризм інтегрований у структуру спортивного, пригодницького, рекреаційного та екологічного туризму. Наприклад, деякі дослідники визначають вітрильний туризм як частину морського туризму, який, у свою чергу, є багатофункціональною діяльністю з вираженим морським компонентом. Водночас, активні подорожі на каяках чи рафтах часто відносять до пригодницького туризму, який визначається як «подорожі, пов'язані з актив-

ними способами пересування і відпочинку на природі». Закон України «Про туризм» у переліку видів туризму згадує спортивний, пригодницький та екологічний (зелений) туризм, але не виокремлює водний туризм як самостійну категорію. Ця термінологічна розпорошеність має глибокі практичні наслідки [11]. Вона призводить до ситуації, коли державні стандарти, розроблені, наприклад, для пригодницького туризму (ДСТУ ISO 21101:2016 «Туризм пригодницький. Системи менеджменту безпеки. Вимоги»), формально існують, але не знаходять широкого застосування на практиці [5]. Організатори сплавів можуть ідентифікувати свою діяльність як рекреаційну або спортивну, таким чином виводячи її з-під дії стандартів, розроблених для «пригод». Як наслідок, відсутність єдиного термінологічного поля створює «сіру зону» в регулюванні, що унеможливлює ефективне ліцензування, сертифікацію, контроль за дотриманням норм безпеки та ускладнює збір релевантних статистичних даних, які є основою для будь-якого стратегічного планування.

Для подолання цієї неоднозначності доцільно використовувати багатофакторну класифікацію водного туризму, яка дозволить структурувати його різновиди та визначити специфіку кожного з них (Рис. 1).

Рис. 1. Багатофакторна класифікація водного туризму

Джерело: сформовано авторами

Таким чином, комплексний підхід до класифікації дозволяє розглядати водний туризм не як аморфне поняття, а як структуровану систему з різними видами та формами, кожна з яких вимагає специфічних організаційних підходів. Власне, саме для забезпечення цих підходів та створення єдиних правил в Україні сформована відповідна нормативно-правова база: Закон України «Про туризм» (Редакція від 28.06.2015, підстава – 222-VIII) визначає загальні правові, організаційні та соціально-економічні засади реалізації державної політики в галузі туризму [11]. Закон закріплює права та обов'язки туристів, зокрема право на особисту безпеку, захист життя та здоров'я, отримання повної та достовірної інформації про туристичний продукт; Водний кодекс України (Редакція від 15.11.2024, підстава – 4017-IX) є другим фундаментальним документом, що безпосередньо регулює використання водних ресурсів для рекреаційних цілей [3]. Його положення створюють специфічний регуляторний контекст для водного туризму [3]; Стаття 47 «Загальне водокористування» встановлює, що громадянам для задоволення їх потреб (купання, плавання на човнах, любительське і спортивне рибальство тощо) забезпечується безперешкодний і безоплатний доступ до водних об'єктів загальнодержавного та місцевого значення. Це положення є правовою основою для існування неорганізованого, самодіяльного туризму [3, 4]; Статті 88 та 89 «Прибережні захисні смуги» встановлюють спеціальний режим господарської діяльності вздовж річок та навколо водойм [3, 4]. У цих смугах забороняється будівництво будь-яких споруд (крім гідротехнічних, навігаційного призначення тощо), організація таборів відпочинку, стоянок автомобілів. Ширина цих смуг залежить від розміру річки і може становити від 25 до 100 метрів. Ці обмеження, спрямовані на захист водних екосистем, водночас суттєво ускладнюють створення необхідної туристичної інфраструктури (кемпінгів, стаціонарних стоянок, точок старту та фінішу) [3, 4]. Аналіз цих законів виявляє фундаментальний регуляторний конфлікт, з одного боку, «Водний кодекс» декларує право кожного на вільний та безоплатний доступ до води, що стимулює неконтрольований, «дикий» туризм. З іншого боку, Закон «Про туризм» та пов'язані з ним стандарти (наприклад, ДСТУ 28681.3-95 щодо безпеки) рухаються в напрямку посилення вимог до організації, безпеки та якості послуг, що є атрибутами саме організованого

туризму [4]. Цей конфлікт створює проблему для інвесторів та підприємців: як вкласти кошти у створення якісної та безпечної інфраструктури (наприклад, платного кемпінгу), якщо поруч будь-хто може безкоштовно та безконтрольно облаштувати стихійний табір.

Крім зазначених законів, діяльність у сфері водного туризму регулюється низкою підзаконних актів, що стосуються правил облаштування пляжів та місць масового відпочинку [3], податкового законодавства [3], а також стандартів, що встановлюють вимоги до проектування та якості туристичних послуг. Ця система загальнодержавних норм доповнюється та конкретизується на місцевому рівні. Зокрема, на регіональному рівні ключовим інструментом реалізації державної політики є цільова програма «Програма розвитку туризму та курортів у Львівській області на 2021–2025 роки» затверджена рішенням Львівської обласної ради від 23.02.2021 № 70. Ця програма визначає пріоритети, завдання та заходи, а також передбачає фінансове забезпечення з обласного бюджету для підтримки туристичної галузі [9, 10].

Стратегічні документи регіону, зокрема «Стратегія розвитку Львівської області на період 2021–2027 років», визначають пріоритетами розвиток туризму, збереження спадщини та формування екологічної мережі. Водночас на стратегічних сесіях з ключовими гравцями ринку пріоритетними завданнями визначено розвиток інфраструктури, створення комплексних туристичних продуктів та маркетинг дестинації [10]. Однак, попри загальне декларування важливості розвитку активних видів туризму, виникає питання щодо специфіки підтримки саме водного туризму. Загальні заходи, такі як «промоція туристичного потенціалу Львівщини» або «покращення туристичної інфраструктури», можуть виявитися неефективними, якщо вони не враховують унікальні потреби та проблеми цієї ніші. Водний туризм вимагає не просто загального розвитку інфраструктури, а створення специфічних об'єктів: облаштованих точок доступу до води (сліпів), маркування водних маршрутів, мережі кемпінгів та стоянок у прибережних смугах (що потребує узгодження з екологічним законодавством), а також системи забезпечення безпеки на воді. Якщо регіональна програма не містить окремого розділу або чітко визначеного переліку заходів, спрямованих на вирішення цих специфічних проблем, її вплив на розвиток водного туризму залишатиметься обмеженим та декларативним. Крім того, в умовах воєн-

ного стану відбувається перегляд та внесення змін до програм, що може призводити до скорочення фінансування інфраструктурних проєктів на користь більш нагальних потреб. Це створює додаткові ризики для реалізації довгострокових стратегій розвитку водного туризму. Таким чином, ефективність регіональної політики залежить від того, наскільки глибоко вона враховує специфіку галузі та переходить від загальних цілей до конкретних, вимірюваних механізмів їх досягнення. Саме ця галузева специфіка яскраво виражена на території Львівської області, яка володіє значним та, що важливо, диверсифікованим гідрографічним потенціалом для розвитку різних видів водного туризму. Водні ресурси регіону можна умовно поділити на дві основні групи: гірські річки Карпатської частини та рівнинні річки і озера.

Річкові ресурси. Річкова мережа є головним активом для розвитку сплавного туризму:

– гірські річки: у межах Львівської області протікають річки Стрий, Опір та Свіча. Ці річки характеризуються швидкою течією, кам'янистими перекатами, порогами та шиверами, що робить їх привабливими для рафтингу, екстремального каякінгу та сплавів на катамаранах. Категорія складності перешкод на цих річках зазвичай коливається в межах 1–2, але під час весняного повноводдя або після сильних дощів може досягати 3-ї категорії. Це висуває підвищені вимоги до кваліфікації інструкторів та підготовки туристів. Розвиток туризму на цих річках має виражену сезон-

ність: пік активності припадає на весну (квітень-травень), коли рівень води є найвищим.

– рівнинні річки: найбільшою рівнинною річкою, що протікає територією області, є Дністер. Його каньйоноподібна долина з мальовничими берегами є ідеальним місцем для організації багатоденних сімейних та корпоративних сплавів на байдарках, каное та пакрафтах. Спокійна течія та відсутність складних перешкод роблять його доступним для туристів будь-якого віку та рівня підготовки. Іншими важливими для водного туризму рівнинними річками є Західний Буг та його притоки Рата і Свиня, які активно використовуються для організації коротких сплавів у північній частині області.

Озерні ресурси. На Львівщині налічується понад 2 тисячі водойм, однак для організованої рекреації використовується обмежена кількість. Найбільш відомими є озеро «Задорожнє» (колишній вапняковий кар'єр), яке через значну глибину та прозорість води є популярним місцем не лише для пляжного відпочинку, а й для дайвінгу та SUP-бордінгу. Озеро Наварія, розташоване поблизу Львова, також використовується для прокату SUP-дошок та організації коротких водних прогулянок. Інші озера, такі як Винниківське, Брюховицьке, а також міські стави в Золочеві, Перемишлянах, Моршині, переважно виконують функцію локальних рекреаційних зон з пляжами та прокатом катамаранів, але не є базами для тривалих водних походів.

Таблиця 1

Характеристика основних річок Львівської області для водного туризму

Назва річки	Характерні ділянки маршрутів	Категорія складності (к.с.)	Оптимальний сезон	Рекомендовані види активності
Стрий	с. Верхнє Синьвидне – с. Розгірче; ділянки в межах НПП «Сколівські Бескиди»	1–2 к.с. (до 2 к.с. під час паводку)	Квітень – вересень (пік – весна)	Рафтинг, каякінг, сплави на катамаранах, сімейні сплави
Опір	м. Сколе – с. Межиброди (впадіння у р. Стрий)	1–2 к.с. (окремі пороги до 3 к.с.)	Квітень – травень	Екстремальний рафтинг, каякінг
Дністер	Від м. Старий Самбір до межі області	1 к.с.	Травень – вересень	Багатоденні сплави на байдарках, каное, пакрафтах; сімейний та корпоративний туризм
Західний Буг	Ділянки в районі м. Шептицький та м. Сокаль	1 к.с.	Травень – вересень	Сплави на байдарках, каяках
Рата	Ділянки в районі м. Шептицький та м. Великі Мости	1 к.с.	Травень – вересень	Сплави на байдарках

Джерело: сформовано авторами

Ця систематизація чітко демонструє географічну та типологічну диференціацію водних ресурсів, що є передумовою для розробки різноманітних та цільових туристичних продуктів. Втіленням цього потенціалу на практиці займаються суб'єкти ринку водного туризму у Львівській області, представлені низкою спеціалізованих туристичних клубів та операторів, які переважно є малими підприємствами або громадськими організаціями. Аналіз їхньої діяльності дозволяє ідентифікувати ключових гравців та виявити особливості функціонування ринку. Серед найактивніших операторів можна виділити: «Турклуб «Манівці», «KAVA», «Асоціація гірських провідників «Ровінь», «Турсплав», «Водні походи UA», «Диво Каяк» та інші.

Кожен з операторів має свою спеціалізацію, що зумовлено як географією діяльності, так і наявним спорядженням. Наприклад, «Асоціація гірських провідників «Ровінь» фокусується на організації сплавів на рафтах та катамаранах саме гірськими річками Карпат (Стрий, Опір, Свіча, Дністер), що вимагає високої кваліфікації інструкторів. «Турклуб «Манівці» пропонує ширший спектр послуг, включаючи як екстремальні сплави на Опорі, так і спокійні одноденні тури вихідного дня по Дністру для початківців та сімей. Оператори, що базуються в м. Шептицький, такі як «Водні походи UA» та СТК «Під дубом», спеціалізуються на організації сплавів рівнинними річками Західний Буг, Рата та Свиня. Аналіз ціноутворення та структури туристичного пакету показує певні спільні риси. Вартість одноденного сплаву варіюється, але зазвичай включає прокат основного спорядження (судно, весла, рятувальний жилет, шолом) та послуги інструктора-супровідника. Так, одноденний сплав по Дністру від турклубу «Манівці» коштує 1000 грн з особи і включає обід після сплаву. Рафтинг на Черемоші (поза межами Львівщини, але показовий для карпатського регіону) від компанії «KAVA» коштує від 700-900 грн. Трансфер до місця старту, додаткове спорядження (наприклад, гідрокостюм) та повноцінне харчування часто є додатковими опціями, що оплачуються окремо. Це свідчить про орієнтацію на туриста, який має власний транспорт і є відносно самостійним в організації логістики.

Однак, попри наявність досвідчених гравців, ринок залишається значною мірою фрагментованим. Відсутня єдина платформа або асоціація, яка б об'єднувала операторів. Кожен з них працює самостійно, має власний

веб-сайт, свою систему бронювання та власні уявлення про стандарти якості та безпеки. Ця розрізненість призводить до кількох негативних наслідків. По-перше, для споживача ускладнюється процес пошуку та порівняння пропозицій, що знижує прозорість ринку. По-друге, оператори переважно конкурують між собою за ціною, а не співпрацюють для створення комплексного регіонального продукту та спільного просування Львівщини як дестинації для водного туризму. По-третє, відсутність консолідованої позиції та єдиного представницького органу унеможливорює ефективний діалог з владою та лобіювання інтересів галузі, зокрема у питаннях розбудови інфраструктури, що є спільною потребою для всіх учасників ринку. Ця проблема є особливо гострою, оскільки інфраструктурне забезпечення є одним з ключових факторів, що визначають рівень розвитку та комфорту будь-якого виду туризму, і водний туризм не є винятком. Аналіз наявної інфраструктури у Львівській області виявляє значний дисбаланс між пропозицією для різних сегментів туристів.

З одного боку, в останні роки в регіоні почали з'являтися сучасні та якісні об'єкти розміщення, орієнтовані на еко-відпочинок та водний туризм. Яскравим прикладом є кемпінги та глемпінги, розташовані у стратегічно важливих локаціях поблизу гірських річок у Сколівських Бескидах. Кемпінг «Мала Річка» в селі Корчин пропонує гостям не лише місця для власних наметів, але й комфортабельні глемпінг-шатра та бунгало з усіма зручностями, включаючи душ, туалет, кухню, кафе та прокат спорядження. Подібні послуги надає і кемпінг «Gotar» у селі Ямельниця, який також розташований поблизу популярних туристичних локацій, як-от фортеця Тустань. Існування таких об'єктів свідчить про появу попиту на цивілізований та комфортний відпочинок на природі та готовність частини туристів платити за вищий рівень сервісу.

З іншого боку, спостерігається гострий дефіцит базової, доступної та загальнодоступної інфраструктури вздовж основних водних маршрутів. Це стосується як гірських, так і, особливо, рівнинних річок, придатних для багатоденних походів. Практично відсутня мережа муніципальних або недорогих приватних кемпінгів, облаштованих стаціонарних стоянок для ночівлі, зручних та безпечних точок доступу до води (сліпів) для спуску та підйому човнів. Уздовж багатокілометрових маршрутів по Дністру чи Стрию бракує еле-

ментарних зручностей: туалетів, джерел питної води, контейнерів для централізованого збору сміття. Описані інфраструктурні проблеми є однією з ключових слабких сторін галузі. Для того, щоб систематизувати їх, а також оцінити сильні сторони, можливості та загрози, доцільно провести комплексний SWOT-аналіз розвитку водного туризму у Львівській області.

Результати SWOT-аналізу свідчать, що, попри наявність потужних сильних сторін та сприятливих можливостей, існує низка зна-

чних слабкостей та загроз, які вимагають негайного реагування. Ключовим напрямом роботи має стати подолання внутрішніх слабкостей (фрагментація, інфраструктурний дефіцит) шляхом використання зовнішніх можливостей (адаптація успішних моделей, створення комплексного продукту).

Взірцевим прикладом для наслідування є модель функціонування водного туризму на річці Дунаєць у Польщі, де центральну координуючу роль виконує «Polskie Stowarzyszenie Flisaków Pienińskich». Аналіз діяльності цієї

Таблиця 2

SWOT-аналіз розвитку водного туризму у Львівській області

Сильні сторони (Strengths)	Слабкі сторони (Weaknesses)
• значний та різноманітний природний потенціал: наявність як гірських річок для екстремального сплаву (Стрий, Опір), так і рівнинних для спокійного відпочинку (Дністер, Західний Буг)	• високий ступінь фрагментації ринку: відсутність співпраці та координації між операторами, що призводить до хаотичного розвитку
• вигідне географічне положення: близькість до великого туристичного хабу (м. Львів) та кордонів з країнами ЄС. Наявність на ринку групи досвідчених туроператорів та кваліфікованих інструкторів, що мають багаторічний досвід організації сплавів	• недостатньо розвинена базова туристична інфраструктура: дефіцит кемпінгів, облаштованих стоянок, санітарних зон та точок доступу до води
• зростаючий внутрішній попит на активний та екологічний відпочинок	• нормативно-правова та термінологічна невизначеність, що створює «сіру зону» в регулюванні та контролі за безпекою
• історико-культурна спадщина вздовж річок, що може бути інтегрована в туристичні продукти	• виражена сезонність для сплавів на гірських річках, що обмежує період надання послуг (переважно весна)
	• незадовільний екологічний стан деяких річок через промислове та комунальне забруднення, що знижує їхню рекреаційну привабливість
Можливості (Opportunities) зовнішні фактори	Загрози (Threats)
• адаптація успішного закордонного досвіду, зокрема польської моделі асоціації операторів на річці Дунаєць, для створення регіонального кластера	• подальша деградація водних екосистем через неконтрольоване забруднення та надмірне рекреаційне навантаження від неорганізованого туризму
• створення комплексного регіонального туристичного продукту, що поєднує водний туризм з культурним, гастрономічним та велосипедним	• виникнення резонансних нещасних випадків через недотримання стандартів безпеки, що може завдати непоправної репутаційної шкоди всій галузі в регіоні
• розвиток внутрішнього туризму як альтернативи закордонним поїздкам в умовах воєнного стану та економічних обмежень	• зниження платоспроможності населення через економічну кризу, що може зменшити попит на туристичні послуги
• можливість залучення грантових коштів (в т.ч. міжнародних екологічних фондів) на розвиток сталої туристичної інфраструктури	• зміна пріоритетів регіональної політики та скорочення бюджетного фінансування туристичних програм через виклики, пов'язані з воєнним станом
• формування та просування сильного регіонального бренду, наприклад, «Водні шляхи Львівщини», для підвищення пізнаваності дестинації	• виражена сезонність, неготовність інфраструктури до роботи в міжсезоння

Джерело: сформовано авторами

організації показує, що вона є не просто одним з туроператорів, а потужною асоціацією, яка виконує низку системних функцій.

Збереження культурної спадщини: Асоціація позиціонує сплав не лише як розвагу, а як продовження майже 200-річної традиції місцевих плисаків (плотогонів). Це додає продукту унікальності та культурної цінності.

Стандартизація та контроль: Асоціація встановлює єдині стандарти якості послуг, вимоги до човнів та кваліфікації плисаків, а також єдину цінову політику. Це забезпечує прозорість для споживача та високий рівень безпеки.

Комплексне інфраструктурне забезпечення: організація бере на себе вирішення логістичних питань, таких як облаштування паркінгів для автомобілів туристів, організація транспортування клієнтів до місця старту та вивезення спорядження після завершення сплаву.

Лобіювання інтересів галузі: Асоціація виступає єдиним представником інтересів галузі перед державними органами. Завдяки її зусиллям традиції сплаву по Дунаю були внесені до Національного списку нематеріальної культурної спадщини Польщі, що значно підвищило престиж та впізнаваність атракції.

Запропонований шлях для Львівщини – це створення за аналогічним принципом Регіонального кластера (асоціації) водного туризму. Така структура могла б об'єднати на добровільних засадах туроператорів, власників кемпінгів та інших об'єктів розміщення, представників зацікавлених територіальних громад та місцевих органів влади. Ключовими функціями такого кластера мали б стати:

1. Розробка та впровадження єдиних стандартів: створення регіональних стандартів безпеки, якості спорядження та кваліфікації інструкторів, що базувалися б на існуючих ДСТУ, але були б адаптовані до місцевих умов.

2. Спільний маркетинг та брендинг: просування не окремих операторів, а єдиного

регіонального бренду (наприклад, «Водні шляхи Львівщини») на національному та міжнародному ринках.

3. Координація та лобіювання: представлення консолідованої позиції галузі у діалозі з владою щодо питань розвитку інфраструктури, маркування маршрутів, екологічного моніторингу та внесення змін до регіональних програм розвитку.

4. Освітня діяльність: організація спільних навчань, тренінгів та сертифікації для інструкторів з водного туризму.

Створення такого кластера дозволить перейти від моделі хаотичної конкуренції до моделі цивілізованої співпраці, що є необхідною передумовою для якісного стрибка у розвитку всієї галузі. Підсумовуючи викладене вище, можна зробити такі висновки.

Висновки. Дослідження доводить, що значний гідрографічний потенціал Львівщини для водного туризму використовується недостатньо через комплекс організаційних, інфраструктурних та нормативних проблем. Ключовими перешкодами є нормативна незгодженість між «Водним кодексом» та Законом «Про туризм», що гальмує інвестиції, фрагментація ринку з домінуванням цінової конкуренції та гострий дефіцит базової інфраструктури (кемпінгів, стоянок).

Фундаментальною передумовою розвитку є зміна організаційної парадигми – перехід від існуючої моделі фрагментації до кластерної співпраці. Запропоновано створення регіонального кластера водного туризму як оптимального механізму для вирішення цих проблем. Така асоціація консолідує зусилля бізнесу, громад та влади для розробки єдиних стандартів безпеки, спільного просування бренду «Водні шляхи Львівщини» та лобіювання розбудови інфраструктури. Реалізація цієї моделі перетворить водний туризм на конкурентоспроможний продукт та чинник соціально-економічного зростання сільських територій регіону.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- Бейдик О. О. Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування : монографія. Київ : Київський університет, 2001. 395 с.
- Бордун О., Гамкало М. Водний туризм – перспективний напрямок туризму Придністер'я. *Туристичні ресурси як чинник розвитку території Дністровського каньйону* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. Тернопіль : Вид. центр ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2012. С. 179–184.
- Водний кодекс України : Закон України від 06.06.1995 № 213/95-ВР / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213/95-vr> (дата звернення: 26.04.2025).
- ДСТУ 28681.3-95. Туристсько-екскурсійне обслуговування. Вимоги щодо безпеки туристів та екскурсантів. [Чинний від 1996-01-01]. Київ : Держстандарт України, 1996. 15 с.

5. ДСТУ ISO 21101:2016. Туризм пригодницький. Системи менеджменту безпеки. Вимоги (ISO 21101:2014, IDT). [Чинний від 2016-07-01]. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016.
6. Кравців В. С., Жук П. В., Стадницький Ю. І. та ін. Конкурентоспроможність сфери туризму і рекреації Карпатського регіону України. Львів : ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України», 2019. 145 с.
7. Любіцева О. О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти) : навч. посіб. 3-тє вид., перероб. та доп. Київ : Альтерпрес, 2005. 436 с.
8. Мальська М. П., Худо В. В. Туристичний бізнес: теорія та практика : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 424 с.
9. Про затвердження Програми розвитку туризму та курортів у Львівській області на 2021–2025 роки : Рішення Львівської обласної ради від 23.02.2021 № 70. URL: <https://loda.gov.ua/documents/35686> (дата звернення: 20.04.2025).
10. Про затвердження Стратегії розвитку Львівської області на період 2021–2027 років та Плану заходів з реалізації у 2021–2023 роках Стратегії розвитку Львівської області на період 2021–2027 років : Рішення Львівської обласної ради від 18.02.2020 № 1043. URL: <https://loda.gov.ua/documents/49999> (дата звернення: 20.04.2025).
11. Про туризм : Закон України від 15.09.1995 № 324/95-ВР / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-вр> (дата звернення: 23.04.2025).
12. Смирнов І. Г. Логістика туризму : навч. посіб. Київ : Знання, 2009. 444 с.
13. Butler R. W. The concept of a tourist area cycle of evolution: implications for management of resources. *The Canadian Geographer/Le Géographe canadien*. 1980. Vol. 24, no. 1. P. 5–12.
14. Dowling R. K. (ed.). Cruise Ship Tourism. Wallingford : CABI, 2006. 441 p.
15. Hall C. M. Trends in ocean and coastal tourism: the end of the last frontier? *Ocean & Coastal Management*. 2001. Vol. 44, no. 9-10. P. 601–618.
16. Pranić L., Marušić Z., Sever I. Cruise passengers' experiences in coastal destinations—Floating “B&Bs” vs. floating “resorts”: A case of Croatia. *Ocean & Coastal Management*. 2013. Vol. 84. P. 1–12.
17. Weaver D. B., Lawton L. J. Twenty years on: The state of contemporary ecotourism research. *Tourism Management*. 2007. Vol. 28, no. 5. P. 1168–1179.

REFERENCES:

1. Beidyk O. O. (2001) *Rekreatsiino-turystski resursy Ukrainy: metodolohiia ta metodyka analizu, terminolohiia, raionuvannia : monohrafiia* [Recreational and tourist resources of Ukraine: methodology and methods of analysis, terminology, zoning: monograph]. Kyiv : Kyivskiy universytet, 395 p. (in Ukrainian)
2. Bordun O., Hamkalo M. (2012) *Vodnyi turizm – perspektyvnyi napriamok turizmu Prydnisteria*. [Water tourism – a promising direction of tourism in the Dniester region]. *Turystychni resursy yak chynnyk rozvytku terytorii Dnistrovskoho kanionu : materialy vseukr. nauk.-prakt. konf. Ternopil : Vyd. tsentr TNPU im. V. Hnatiuka*. pp. 179–184. (in Ukrainian)
3. *Vodnyi kodeks Ukrainy* [Water Code of Ukraine], *Zakon Ukrainy № 213/95-VR (1995)*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213/95-вр> (accessed April 26, 2025).
4. *Turystsko-ekskursiine obsluhovuvannia. Vymohy shchodo bezpeky turystiv ta ekskursantiv* [Tourist and excursion services. Safety requirements for tourists and sightseers]. (DSTU 28681.3-95). (1996) Kyiv : Derzhstandart Ukrainy (in Ukrainian)
5. *Turyzm pryhodnytskyi. Systemy menedzhmentu bezpeky. Vymohy* [Adventure tourism. Safety management systems. Requirements] (DSTU ISO 21101:2016). (2016). Kyiv : DP “UkrNDNTs”. (in Ukrainian)
6. Kravtsiv V. S., Zhuk P. V., Stadnytskyi Yu. I. ta in. (2019) *Konkurentospromozhnist sfery turyzmu i rekreatsii Karpatskoho rehionu Ukrainy* [Competitiveness of the tourism and recreation sphere of the Carpathian region of Ukraine]. Lviv : DU “Instytut rehionalnykh doslidzhen imeni M. I. Dolishnoho NAN Ukrainy”. 145 p. (in Ukrainian)
7. Liubitseva O. O. (2005) *Rynok turystychnykh posluh (heoprostorovi aspekty) : navch. posib. 3-tie vyd., pererob. ta dop* [The market of tourist services (geospatial aspects) : study guide. 3rd ed., rev. and enl]. Kyiv : Alterpres. 436 p. (in Ukrainian)
8. Malska M. P., Khudo V. V. (2007) *Turystychnyi biznes: teoriia ta praktyka : navch. Posib* [Tourism business: theory and practice : study guide]. Kyiv : Tsentr uchbovoi literatury. 424 p. (in Ukrainian)
9. *Pro zatverdzhennia Prohramy rozvytku turyzmu ta kurortiv u Lvivskii oblasti na 2021–2025 roky* [On the approval of the Program for the development of tourism and resorts in the Lviv region for 2021–2025], *Rishennia Lvivskoi oblasnoi rady № 70 (2021)*. URL: <https://loda.gov.ua/documents/35686> (accessed April 20, 2025).

10. Pro zatverdzhennia Stratehii rozvytku Lvivskoi oblasti na period 2021–2027 rokiv ta Planu zakhodiv z realizatsii u 2021–2023 rokakh Stratehii rozvytku Lvivskoi oblasti na period 2021–2027 rokiv [On the approval of the Development Strategy of the Lviv region for the period 2021–2027 and the Action Plan for the implementation in 2021–2023 of the Development Strategy of the Lviv region for the period 2021–2027], Rishennia Lvivskoi oblasnoi rady № 1043 (2020). URL: <https://loda.gov.ua/documents/49999> (accessed April 20, 2025).
11. Pro turyzm [On tourism] : Zakon Ukrainy № 324/95-VR. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-vr> (accessed April 23, 2025).
12. Smyrnov I. H. (2009) Lohistyka turyzmu : navch. Posib [Logistics of tourism : study guide]. Kyiv : Znannia. 444 p. (in Ukrainian)
13. Butler R. W. (1980) The concept of a tourist area cycle of evolution: implications for management of resources. *The Canadian Geographer/Le Géographe canadien*, 24 (1), 5–12.
14. Dowling R. K. (ed.) (2006). Cruise Ship Tourism. Wallingford : CABI, 441 p.
15. Hall C. M. (2001) Trends in ocean and coastal tourism: the end of the last frontier? *Ocean & Coastal Management*, 44 (9–10), 601–618.
16. Pranić L., Marušić Z., Sever I. (2013) Cruise passengers experiences in coastal destinations–Floating “B&Bs” vs. floating “resorts”: A case of Croatia. *Ocean & Coastal Management*, 84, 1–12.
17. Weaver D. B., Lawton L. J. (2007) Twenty years on: The state of contemporary ecotourism research. *Tourism Management*, 28 (5), 1168–1179.